

JEZUSKA, INGECSKEJE

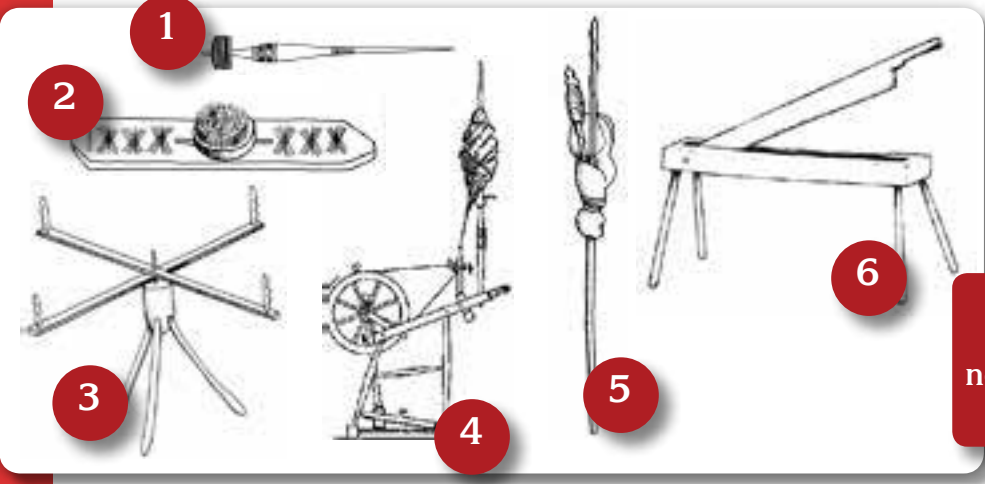
A régiek úgy tartották, hogy szombatként, ha csak egy kukkintásnyira is, de mindig kisüt a nap, hogy megszáriítsa Jézuska ingecskéjét. Nemcsak Mária, hanem régen minden falusi édesanya kimosta szombaton a család szennyesét, hogy vasárnap tiszta inggel-szívvel mehessenek templomba. Ha oly szegények voltak, hogy nem volt váltóingük, a gyermekek az ágyban kuksoltak, míg meg nem száradt az az egy. Vigyáztak is rá, hogy kitartson a következő szombatig.

Köszönöm az asszonynak – felel az öreg szántóvető, amikor Mátyás király így köszönti: *Tisztességgel, öreg!* Az asszonyt dicsérte – dicséri ma is –, ha tiszta a család. De az asszonyok nemcsak mosták, hanem maguk készítették, fonták, szőtték, szabták, varrták, hímezték a család legtöbb ruhadarabját és a házban használatos minden textilneműt. Csak a vastag bőr és posztó ruhafélék, a ködmön, a suba, a bekecs, a szűr, illetve a lábbeli elkészítése volt a férfiak, a szűcsök, szűrszabók, csizmadiák dolga.

A földből kézzel kiszaggatott (nyűtt), áztatott lent, kendert az asszonyok és a nagyobb lányok törték, puhították, tiltották, gerebenezték. Az így kapott szöszt, akárcsak a mosott, tépett, fésült gyapjút guzsalyra kötötték, és megfonták: három ujjukkal szálát sodortak belőle. Egyéb munkák végeztén, különösen a hosszú, téli estéken, otthon vagy a fonóban, a guzsalyasban fáradhatatlanul pergett az orsó, a rokka. A világot átérte volna a finom len, a durvább kender vagy a puha gyapjúfonal. De persze nem erre készült.

Szó, fon, nem takács. A takácsnak a szövés a mestersége. De hajdan nemcsak ő és a pók tudott szőni, hanem minden falusi asszony és leány.

Lássuk, mi boldogulunk a szövőszékkal? Előbb motollán áttekerjük, majd a szövőszék két hengerére felvetjük, azaz sűrűn, szabályosan kifeszítjük a láncfonalat. A lábitónak nevezett pedál segítségével a nyüst a páros szálakat kiemeli a többi közül. A keletkezett résen, szádon átbújtatjuk a vetélőre (csónakra) tekert keresztfo-

A kis rajzokon az előkészítés, a fonás néhány eszközét láthatod. Mi a nevük?

nalat, végül a fésűszerű bordával tömörítjük, összeverjük. Aztán ugyanígy másik irányból – s lám, két hajszálnyit már nőtt is a vásznunk. Mikor lesz ebből lepedő?!

Elmesélni hosszabb, mint megtenni. Dédanyáink keze úgy járt, mint a motolla: jobb láb, jobb kéz, bal kéz, bal láb, bal kéz, jobb kéz – koppant a lábító, csattogtak a nyüstök, bújócskázott a vetélő, surrogott a borda, a hátsó hengerről fogyott a felvetett fonál, az elsőt pedig végbe tekeredett a szöttes.

Ez a legegyszerűbb szövés mód, így készült a sárga vagy fehérített vászon, ebből az ing, pendely, gatyka, kötény, lepedő, párnahaj, pelenka s még mi minden! A bodor- vagy fodorvászonhoz erősebben megsodorták a szálakat, ettől lett rücskös a felület.

De a szövőasszonyok tudománya, díszítőkedve nem állt itt meg. Vastagabb és vékonyabb fonalat váltakozva vetettek fel, két nyüst helyett többet, sőt külön hurokpálcákat is használtak, hogy többféle sorrendben emelhessék ki a szálakat. Megszámlálni sem lehet, hány minta született így, s hát még a színek! A százféle, bordás, bogos, szilvماغos, békaszemes mintába piros, kék vagy fekete csikozást, mértani alakzatokat, életfát, tulipánt, madarat, szarvast szöttek bele.

Ha csak tehetitek, keressetek fel egy szőni tudó asszonyt, és figyeljétek meg, hogyan dolgozik. Ritmusérzékét, összehangolt kéz- és lábmozgását a zenészek is megirigyelhetnék. Micsoda erő rejlik karjában, hátában, pontosság, ügyesség a kezében! Hát a figyelme, a tudása? Észben tartja, számolja, és nem véti el a mintát.

Míg mi álmokat szövünk, ő megszövi lányai kelengyéjét, a bölcső- és a koporsó-takarót, a jegykendőt, a szőnyeget és a karácsonyi abroszt.

Hajdan a karácsonyi abroszt szöttek a legnagyobb gonddal az asszonyok, s ezzel terítették le az asztalt a Szentestén. A karácsonyi abrosz egész évben őrizte a Kisjézus áldását, enyhülést hozott a beteg családtagnak, és bő termést, ha belőle vetették el a búzát.

De nemcsak az ünnepi asztalkendő, hanem minden szöttes hordozza a Boldogasszony ölelő szeretetét. Minden szöttes jelképe az édesanyák összetartó erejének: a párhuzamosan futó, szét-eső családtag-szálakból az ő munkájuk, türelmük, békítő áldozatuk szó eltéphetetlen vásznat.

Kislányok, tanulgassatok szőni!

Zsigmond Emese

Szeptemberi megfejtések: Móra Ferenc és Gárdonyi Géza sokat írt falusi tanítóskodásáról. A kalamáris tintatartót, a penna tollat, a spongya szívacsot, az irka füzetet, a tenyeres a tenyérbe mért pálcacsapást jelent. Ma bizony sok könyv, füzet, írószer teszi súlyossá az iskolatáskát.

Nyertesek: Sipos Annamária, Nagyzerind; a marosvásárhelyi L. Rebreanu Iskola IV. G osztálya; a csikszentgyörgyi III. A osztály.

